

Õiguskantsler

Sillamäe Linnavolikogu
linnaavalitsus@sillamae.ee

Teie nr

Meie 13.12.2017 nr 6-11/171498/1705726

Ettepanek linna põhimääruse põhiseadusega ja kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega kooskõlla viimiseks

Lugupeetud volikogu esimees

Kontrollisin Sillamäe Linnavolikogu [30.09.2003 määrusega nr 23](#) kinnitatud [Sillamäe linna põhimääruse](#) õiguspärasust ja kooskõla [Eesti Vabariigi põhiseadusega](#) (PS).

Leian, et Sillamäe linna põhimäärus (edaspidi: põhimäärus) ei ole kooskõlas [kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse](#) (KOKS) ja põhiseaduses sätestatud õigusselguse põhimõttega, sest

- volikogu häältelugemiskomisjoni moodustamise ja selle esimehe valimise kord ei vasta KOKS-i sätetele;
- ei reguleeri piisavalt salajase hääletamise korraldamise tingimusi volikogus;
- ei sätesta haldusesisest kaebemenetlust, mis võimaldaks volikogu liikmel volikogus vaidlustada halduse siseakt (mille suhtes halduskohtul puudub pädevus) või haldusesisene toiming, millega on rikutud tema mandaadi teostamise õigust.

Põhjendan hinnangut järgnevalt.

I. Valla või linna põhimääruses tuleb muu hulgas määrata volikogu komisjonide moodustamise kord, õigused ja kohustused (KOKS § 8 lõike 1 punkt 1). Volikogu komisjonide moodustamine ja tegevuse lõpetamine, nende esimeeste ja aseesimeeste valimine ja komisjonide koosseisu kinnitamine on volikogu ainupädevuses (KOKS § 22 lõike 1 punkt 20). Komisjoni liikmed kinnitatakse komisjoni esimehe ettepanekul (KOKS § 47 lõike 1 neljas lause).

Erinormina sätestab põhimääruse § 27 lõige 1, et salajase hääletamise korraldamiseks moodustab volikogu poolthäälte enamusega häältelugemiskomisjoni, kes valib endi hulgast komisjoni esimehe.

Seadus (KOKS § 22 lõike 1 punkt 20) ei võimalda volikogu komisjonil esimeest ega aseesimeest või aseesimehi valida. Seda saab teha vaid volikogu. Ka peab komisjoni esimees tegema esildise volikogule teiste komisjoniliikmete kinnitamiseks (KOKS § 22 lõike 1 punkt 20 ja § 47 lõike 1 neljas lause).

II. Volikogu isikuvalimistel peab olema tagatud hääletamise salajasus. See omakorda eeldab, et salajase hääletamise põhiküsimused ja kord on reguleeritud kohaliku omavalitsuse üksuse põhimääruses. Need küsimused on menetlusõiguslikult sedavõrd olulised, et nende reguleerimata jätmisega tekitab volikogu õigusselguse põhimõtet (PS § 10) rikkuva õiguslõnga.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Hääletamise salajasuse põhimõtte rikkumine võib tavaliselt otsustamist mõjutada, sest niisuguses olukorras pole hääletajad otsust tehes vabad. See on üldjuhul oluline menetlusviga, mille puhul oleks kohane hääletustulemus kehtetuks tunnistada ja korraldada uus hääletus. Järelikult peab volikogu isikuvalimistel hääletamise salajasus olema tagatud.

Sillamäe linna põhimääruse § 27 lõige 2 sätestab, et häältelugemiskomisjon annab volikogu liikmetele allkirja vastu volikogu pitsatiga varustatud hääletussedelid. Sama paragrahvi lõike 3 järgi koostab häältelugemiskomisjon hääletamise tulemuste kohta protokoll, mille volikogu kinnitab poolthäälte enamusega.

Salajane hääletamine ei seisne üksnes hääletussedelite väljastamises ja hääletustulemuste kohta protokoll koostamises. Hääletamiskorralduse põhiküsimuste hulka kuuluvad veel:

- ülesseatud kandidaatide nimekirja koostamine;
- hääletamisruumi olemasolu ühes hääletamiseks vajaliku inventariga (hääletamiskabiinid, hääletamiskast jm);
- väljaantud hääletamisedeliga tehtavad toimingud;
- hääletamise korraldamise ja hääletamistulemuse kindlakstegemise korra rikkumise vaidlustamise kord.

Kuna Sillamäe linna põhimääruses puudub hääletamise korraldamise ja hääletamistulemuse vaidlustamise kord, puudub nendes olulistes küsimustes õigusselgus.

III. Volikogu liikmel võib mandaadi teostamisel tekkida mitmesuguseid haldusesiseseid õigusvaidlusi.¹ Näiteks võib osa volikogu liikmeid olla seisukohal, et volikogu ei ole komisjoni koosseisu kinnitamisel järginud erakondade ja valimisliitude esindajate osakaalu arvestamise põhimõtet (KOKS § 47 lõikes 1³). Samuti võidakse volikogu liikme arupärimisele jätta vastamata, komisjoni liige võidakse põhjendamatult komisjoni koosseisust välja arvata jne.

Niisuguste õigusvaidluste lahendamiseks peab valla või linna põhimäärus sätestama haldusesisese kaebuste lahendamise korra. See tagab volikogu liikmele võimaluse vaidlustada oma mandaadi teostamise õigusi rikkuv halduse siseakt (mille suhtes halduskohtul puudub pädevus) või haldusesisene toiming.

Sellise korra puudumine valla või linna põhimääruses ei ole kooskõlas õigusselguse põhimõttega (PS § 10).

IV. Ettepanek ja soovitused

Põhiseaduse § 142 lõike 1 ja õiguskantsleri seaduse § 17 alusel teen Sillamäe Linnavolikogule ettepaneku:

- muuta põhimääruse § 27 lõikes 1 sätestatud häältelugemiskomisjoni moodustamise ja komisjoni esimehe valimise korda ning viia see kooskõlla KOKS § 22 lõike 1 punktis 20 ja § 47 lõike 1 neljandas lauses ette nähtud korraga;
- täiendada põhimääruse § 27 ja reguleerida selles õigusselguse tagamiseks (PS § 10) veel järgmised küsimused: ülesseatud kandidaatide nimekirja koostamine, hääletamisruumi olemasolu koos hääletamiseks vajaliku inventariga (hääletamisedelite väljaandmise kohad,

¹ Vt nt M. Ernits. [Organitüli halduskohtus](#). – Juridica, 1999, VII, lk-d 320-323; L. Lust. [Esinduskogu liikme kompetentsist rõhuga kohaliku omavalitsuse volikogul](#). – Juridica, 2010, IX, lk 699-712.

hääletamiskabiinid, hääletamiskast), väljaantud hääletamissedeliga tehtavad toimingud, hääletamise ja hääletamistulemuse kindlakstegemise korra rikkumise vaidlustamise kord;

- täiendada põhimäärust ja sätestada selles õigusselguse tagamiseks (PS § 10) haldusesisene kaebemenetlus. See võimaldaks volikogu liikmel vaidlustada (halduskohtu pädevusse mittekuuluv) halduse siseakt või haldusesisene toiming, millega on rikutud tema mandaadi teostamise õigust.

Soovitan anda Sillamäe linna põhimääruse §-s 27 häältelugemiskomisjonile õiguse kontrollida, et salajane hääletamine korraldataks õiguspäraselt. Samuti palun kaaluda häältelugemiskomisjoni nimetamist hääletamiskomisjoniks.

Palun teavitage rakendatud abinõudest hiljemalt 01.02.2018.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Vallo Olle 693 8445
Vallo.Olle@oiguskantsler.ee